

mintha legalább is egy hadilétszámra emelt szakasz lövöldözött volna a helyünkön.

— Homályosuló szemekkel láttam, hogy a parton álló emberek egyike-másika meg-inog, aztán hatalmas lendülettel lebukik a től-tésről bele a morajló vízbe.

— Tíz percig tarthatott ez a kis csatározás. Akkor hirtelen öntudatra ébredtem, beszünttettem a tüzelést és futólépésben indultam állásaink felé.

— Baj nélkül érkezünk meg; a mieink már várták az orosz támadást, amely — akár csak az előbbieik — a rendkívül nagy emberáldozat dacára is teljesen összeomlott. Én azonban már másnap képtelen voltam hallgatni, hogy füttyül a szél a Szereth felett, — haza kellett jönnöm. Mert nincs annál borzalmasabb, mintha a szél füttyül az ember fülébe és az ember azokra kénytelen gondolni, akiket megölt, mert fegyver volt a kezében és kitört belőle az ősemlék.

(s. i.)

LEVÉL CSANÁDMEGYÉBŐL

Makó, 1916. február 20.

(rk.) Régen nem irtam. Olyan eseménytelen az idők járása mifelénk, hogy hosszú ideig nem akadt egy levélre való anyagom. A nemes város közgyűlésének kellett elkövetkezni, hogy valamiről beszámolhassak. Sajnos, csupa negatívum a város bölcseinek a munkája. A múltkor úgy beszéltem róluk, mintha jobbak volnának a hírüknél, most ugyancsak rám cáfoltak.

A múlt közgyűlésen feltámadt a régi virtus. Megtagadtak mindent: a harcra vonult detektívtől a családi pótlékot, az ipariskolai tanítóktól a háborús segélyt, a dalárdától a szokásos évi adományt, a rendőrség államségélyének helyes felosztásától a jóváhagyást.

A tanács, élén a „mester“-rel, elinte nagy lelki gyönyörűséggel szemlélte, milyen nagy többséggel támogatja a közgyűlés „humánus érzéstől áthatott“ javaslatait, de azután a fejét vakarta. Ugy járt, mint a Göthe „Zauberlehrling“-je. Addig javasolta mindennek a megtagadását, hogy később nem tudta megfékezni az „elutasítatit“, „napirendről levétetik“ áradatát és ez csirájában pusztította el a már rügyezni kezdő ingatlanforgalmi adót és helypénzszedési reformot is. Hja! a „képviselő“ urak csak addig pendülnek egy huron a tanácsal, míg a mások bőrén lehet takarékoskodni, de mikor a saját krajcárkáikról van szó, felítik fejüket itt is, mint az antant államaiban, az érdekellentétek.

Azt mondják, ezek a javaslatok a mester szülöttei. Évtizedek óta száll polgármesterről polgármesterre egy nagy probléma megoldása: hogyan lehetne a horribilis közköltséget apasztani. Az elődök vállalkozásokkal kezdték, de bizony a vállalatok jövedelme nem igen gazdagította a városi pénztárt. A múlt ciklusban a garaszkodás politikája volt az uralkodó. Meg is szüntették az iskolák és kulturális intézmények. Most aztán a közvetett adók jól ismert recipéjéhez folyamodtak. De a polgármester tervez, a közgyűlés végez. Felállott Csorba János „képviselő“ ur, mint vezérszónok és nem annyira talpraesett, mint inkább fejtegetőre állított érvekkel szállt síkra a javaslat ellen. Szerinte a mai adórendszer a legigazságosabb, mert mindenki egyenlő arányban fizet. Ha behozzuk az ingatlan-forgalmi adót, ezt csak azok fogják fizetni, akik házat vagy földet vesznek. És — kérde a szónok — kik vesznek házat meg földet? Akiknek erre pénzüik van. Hát pedig, uraim, ez nem igazság! (Zajos helyeslés a pénztelenek padjain.) Ezért a javaslatot

„mindörökre le kell venni a napirendről.“ Ki tudott volna ennek az éles logikájú érvelésnek ellentállani? Nem akadt bátor ember, aki szembeszállni mert volna vele. A javaslatot óriási többséggel levették a napirendről. Ezer szerencse, hogy a vezérszónok ur belenyugodott egy kis stiláris módosításba; a határozatból kihagyták a mindörökre szót.

Hirlapjaink körében kitört a nagyzási hóbort. Azt vették a fejükbe, hogy ők példányonként két krajcárt is megérnek. (A kis klerikális kivétel. Az tisztában van a maga értékével.) Az áremelést közös szózatban hozták a közönség tudomására. Emlegetik a papirhiányt, az emelkedő munkabéreket és a maguk melegségére elsiroják, mennyire fáj nekik, hogy a közönséget a régi olcsó áron tovább nem szolgálhatják. Miért nem hivatkoztak egyszerűen elévülhetetlen érdemeikre? Hogy híreik föltétlenül megbízhatók; rendesen várnak egy pár napig a közlésükkel, hiszen időközben még meg is cáfolhatnák őket. A szombati országgyűlésről pl. már kedden referálnak. Ez ugyan egy kissé a gyorsaság rovására esik, de amit az olvasó kap, az föltétlenül hiteles. A lap értékét a szerkesztőségén kívül még nagyban emelik a szedő-gyerekek és tördelők is. Az előbbieket mulatságos sajtóhibákkal szórakoztatják az olvasót, az utóbbiak rébuszokat adnak fel, hogyan kell egy-egy cikkecske szétszórta sorait összeszedni, hogy az egésznek mégis valami értelme legyen. Aztán mennyi anyagi áldozatba kerül a haretéri hivatalos jelentések megszerzése. Ezt kellett volna megírni a szózatban és akkor minden nyájas olvasó megértette volna, miért kellett a lappéldányok árát potom száz perccel felemelni.

A helyi társadalom jogvédő osztályát még mindig az a pör foglalkoztatja, melyet Kaján Vilmi indított meg *Provizíós* Ferkó ellen (irigyeik ezen a néven emlegetik őket) a szegedi törvényszéknél. Az egyik földbirtokos és tarhonyagyáros, a másik köz- és váltó ügyvéd. Üres óráikban felsaptak szenzálónak Elközlítették egy dúsgazdag mágnásunk milliókat érő uradalmát egy budapesti cégnek. Az üzlet száznolevanezer koronát hozott a konyhára, de a koncon az ügynök urak összekülönböztek. A provizíós pör megindításáról egyik aradai lap hozott először hírt. Nagy örömmel jelezte, hogy ilyenképen legalább az államnak is meglesz az üzletből a maga haszna: hadi adóban leszedi a provizíóról a tejfölt. Ugyan, ugyan, hát ugy ismeri ezeket az urakat, hogy ha pörre nem kerül a dolog, eltitkolták volna ezt a csekély mellékjövedelmet?

A magyar-német testvériesülésnek egy igen ékes példáját szolgáltatja a napokban egyik kávéházunk. Egyik asztalnál egy pár német katona mulatott. Olyan szépen énekeltek, hogy gyönyörűség volt hallgatni. Csak egy mulatozó közös hadnagyocskának nem fért a fejébe, hogy mernek ezek a közbakák az ő jelenlétében kornyikálni. Maga mellé rendelte a cigányt, de a hurok hangját is tulharsogta a német katonák nótáira. A mi hadnagyunk sem volt rest, oda üzent a katonáknak, hogy hallgassanak; ő parancsolja, a hadnagy ur. Azok visszazüzentek, hogy nekik nem parancsol, nekik nem hadnagyuk. Többről-többre, szóról-szóra az lett a nóta vége, hogy miután jól kikáromkodta magát és a németek előtt ismeretlen nyelven lepiszkolta a nótázó bakákat a hadnagy ur, ellépett a kávéházból.

Ugy halljuk, ebben az ügyben *Liebknecht* képviselő interpellálni akart a német birodalmi gyűlésen, de *Bethmann-Hollweg*, tekintettel a két állam jelenleg még barátságos viszonyára, lebeszélte.

Nemzeti-szálloda

(volt Konrad) Róka-utca 6. sz., Szeged-pályaudvarral szemben Gyönyörűen átalakítva tiszta szobák 2 koronától kezdve. — Kávéház egész éjjel nyitva.

Röser Ádám.

— A magyar nevelésügy gyertyámosi apostolának szegedi munkássága. —

Szeged város egyik lelkes barátjának és nevelésügye buzgó munkásának haláláról adott hírt keddi számában a *Délmagyarország*. A 78 éves korában meghalt Röser Ádám Szegeden a magyarosítás szolgálatában kitűnő munkásságot fejtett ki és azáltal, hogy ő létesítette városunkban az első konviktust, maradandó emléket állított itt nevének. Mozgóképkönyv, agilis természete újabb, meg újabb alkotásokra is serkentvén őt, nagy rész illeti meg abból az érdemből, hogy Szegedet az idegenajku ifjúság évről-évre mind nagyobb számban keresi fel.

Született Gyertyámoson 1838-ban. Mint gyermek végigélte a szabadságharcot. Majd kereskedelmi iskolai tanulmányokat végzett nagybátyjának, Röser Jánosnak pesti tanintézetében. Ennek befejeztével a kereskedői pályára lépett és mint ilyen működött Pesten és Nagykikindán. Ezzel utóbb felhagyott és a posta szolgálatába állott előbb Nagykikindán, majd mint postamester Gyertyámoson. Itt kezdődik közhasznú tevékenysége is és gyakorlati érzékét erős magyaros irányban juttatván kifejezésre, legelső sorban magyar olvasó-egyletet alapított községében, majd temetkezési egyesületet és takarékpénztárt. Ezek folytán vezető szerephez jutván, Gyertyámos község száz éves jubileuma alkalmából, 1885-ben keresztültette a képviselőtestületben az első magyarosító és Szegeden létesítendő fiúnevelőintézet létesítésének kimondását. E tervének megvalósításában hathatós támogatóra talált ugyan az akkori torontáli főispánban, Hertelendyben is, azonban a létesítéshez szükséges tőkét személyes agitációjával, házról-házra járva teremtetette mégis elő. Fáradságát siker koronázta, mert 1890-ben már megnyithatta konviktusát Szegeden, a Kálvária-utca 10. számú házban 60 növendék számára *Kratochwill* Péter főreáliskolai tanár vezérése alatt. Az ily módon elvetett kis magból fokról-fokra terebélyes fa lett. Hogy eszméit németajku polgártársaival meg tudta kedveltetni, mi sem bizonyítja lékesebben, hogy intézete évről-évre látogatottabb lett, a kis intézet bővítésre szorult és nemsokára már 100, majd 150 idegenajku gyermeknek adott szállást. Az egyszerű kis házikó helyén ma már díszes palota áll, ékes példájául az eszme diadalának. Kiváló gondnal önködött azon is, hogy mindig hivattott vezetők álljanak az intézet élén. *Kratochwill* Pétert az intézetben dr. *Varga* Gábor váltotta fel, annak helyére pedig *Somogyi* József tanár lépett és ma is ő vezeti azt szorgos gondossággal.

Emellett megteremtette Röser 1899 márciusában a gyertyámosi magyar nyelvterjesztő egyesületet, mely feladatává a társasélet előmozdítása mellett az idegenajku lakosok közt a magyar nyelv meggyökeresítését, gyakorlását, művelését és főleg annak terjesztését teszi. — Minthogy be akarta venni a nőket is a magyarosítás munkájába, ez az egyesület, élén az alapítóval és elnökkel: Röser Ádámmal, ugyancsak Szegeden állította fel az első leánykonviktust is, amely egypár évig szépen is virágzott. Közben újabb fiukonviktusokat is létesített és így a magyarosítás munkája mind szélesebb mederben folyt. 1900-ban a Szentháromság-utcában, majd 1902-ben a Kossuth-utcában nyíltak meg ezek az intézetek az előbbi *Römer* Péter igazgatása alatt évenként 70, az utóbbi pedig dr. *Lippe* György tanár vezetésével évente 90 növendéket fogad be és nevel hazafias szellemben az alapító intenciói szerint. Hogy Röser munkájának gyümölcse maradandó legyen, gondoskodott róla részint ő, amikor szegedi házát a nyelvterjesztő konviktus céljaira lekötötte, másrészt hozzá méltó hitvese is, aki végrendeletileg ugyanezen célra 96 hold torontáli föld jövedelmét biztosította.